

ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวศึกษาผ่านกลุ่มทอผ้า
บ้านทุ่งนาเมือง ตำบลนาโพธิ์กลาง
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย
ศึกษาผ่านกลุ่มทอผ้าบ้านม่วง
ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

www.themegallery.com LOGO

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

กลุ่มชาติพันธุ์

ช่วยบ้านม่วง ลาวบ้านทุ่งนาเมือง

ความสัมพันธ์ผ่านกลุ่มทอผ้า

ความเป็นมาของการศึกษา

www.themegallery.com

โจทย์วิจัย

๓ “กระบวนการทอผ้าของกลุ่มทอผ้าบ้านม่วงที่เป็นส่วย และบ้านทุ่งนาเมืองที่เป็นลาวนั้นมีความสัมพันธ์อย่างไรกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยในหมู่บ้านทั้งสอง”

๓ “แสดงออกผ่านอะไรบ้าง”

www.themegallery.com

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วยในกลุ่มทอผ้าบ้านม่วง ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย และกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในกลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งนาเมือง ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแต่ละระดับต่อไปนี้

- ๓.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในกลุ่มทอผ้าทั้งที่เป็นเครือญาติ ไม่ใช่เครือญาติ รวมทั้งกลุ่มทอผ้าอื่นๆ
- ๓.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในกระบวนการทอผ้า
- ๓.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติในกลุ่มทอผ้า
- ๓.4 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มทอผ้า
- ๓.5 ความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ การถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า และการย้อมผ้าให้แก่เยาวชน หรือผู้ที่สนใจในหมู่บ้าน

www.themegallery.com

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๓ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในกลุ่มทอผ้าทั้งที่เป็นเครือญาติ ไม่ใช่เครือญาติ และกลุ่มทอผ้าอื่นๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการทอผ้าระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ การถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าให้แก่เยาวชน หรือผู้ที่สนใจในหมู่บ้าน

www.themegallery.com

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

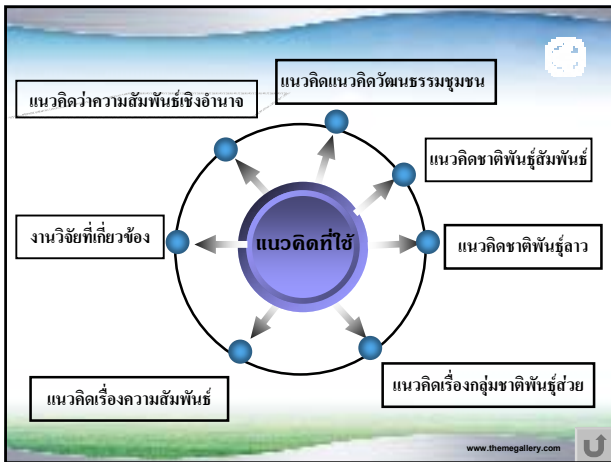
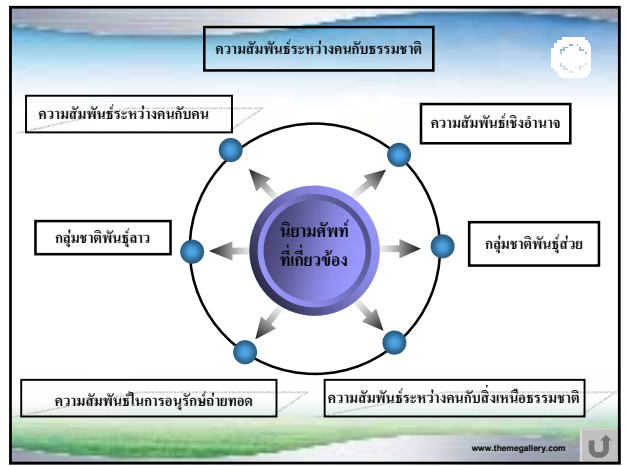
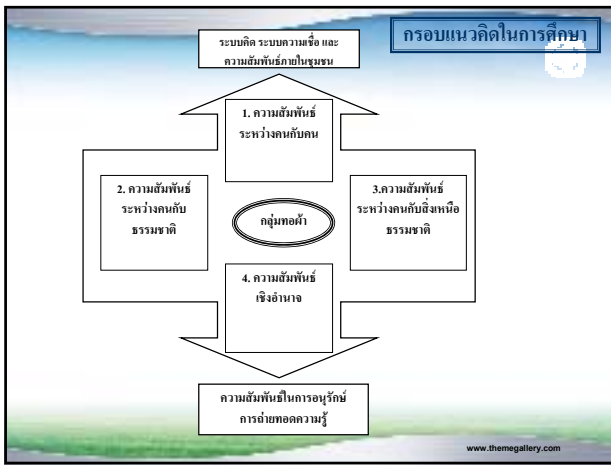
ขอบเขตการศึกษา
ด้านเนื้อหา

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์
ถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

www.themegallery.com

สภาพทั่วไปของบ้านทุ่งนาเมือง

มีกลุ่มกองทหารที่ได้เข้ามาจัดตั้งฐานในบริเวณนี้แล้วสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ ไว้ให้เห็นเป็นประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ในสมัยนั้นได้เกิดศึกสงครามขึ้นเพื่อแย่งชิงเขตแดน และน้ำ่าน้ำ รวมทั้งเพื่อชิงไพร่ฟ้าราษฎร โดยการนำของขุนพิทักษ์โครตเมือง และท่านขุนพิทักษ์

“คันमारอ” และเรียกทำที่อยู่ฝั่งลาวว่า “คันทำอิน”

อาณาเขตติดกับอุทยานแห่งชาติปางนาคาม และแม่น้ำโขงที่เป็นแม่น้ำขนาดใหญ่ จึงส่งผลให้มีทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา น้ำตกที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพืชพรรณ และสัตว์ป่าต่างๆ ชนิด เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ เช่น น้ำตกแดงจันทร์ น้ำตกทุ่งนาเมือง ถ้ำพระสูง ถ้ำพระหอพักถ้ำ ถ้ำทอง ถ้ำผาดกแดด ถ้ำโลง และป่าชุมชน

www.themegallery.com

ความเชื่อและการนับถือผีของชาวบ้านทุ่งนาเมือง

- ๓ ผีประจำหมู่บ้านที่เรียกว่า “ผีปูด” หรือผีบ้าน
- ๓ ผีนาหรือผีตาแถก เป็นผีที่ทำหน้าที่อารักขผืนนา
- ๓ แม่พระธรณี
- ๓ ประเพณีการผูกข้อมือ คือการนำฝ้ายมงคลต่าง ๆ มาผูกแขนให้ผู้คน
- ๓ การแต่งงานระหว่างคนไทยกับคนลาว ส่วนใหญ่คนลาวไม่ว่าเป็นหญิงหรือชายจะข้ามมาแต่งงานที่ฝั่งไทย
- ๓ การกินข้าวป่า

บ้านทุ่งนาเมืองปัจจุบัน

กลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งนาเมือง

- ๓ กลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งนาเมืองเริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 โดยการสนับสนุนของมูลนิธิพัฒนารักษ์
- ๓ ปัจจุบันกลุ่มทอผ้า มีสมาชิกจำนวน 80 คน แต่คนที่ทอจริง ๆ นั้นมีอยู่เพียง 12 คนเท่านั้น

วัตถุดิบที่ใช้

- ๓ เปลือกไม้และใบไม้ ที่ให้สีธรรมชาติ
- ๓ ฝ้าย จะมีการปลูกภายในหมู่บ้านและนำเข้าจากฝั่งลาว
- ๓ ฟืน ใช้เพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการย้อมผ้าเป็นไม้ที่หาได้ตามหมู่บ้าน ไร่ นา
- ๓ น้ำ ใช้ทั้งน้ำประปาในหมู่บ้าน และน้ำจากห้วยทุ่งนาเมือง

ความเชื่อ ข้อห้าม และเคล็ดในการทอผ้า

- ๓ ขณะมีประจำเดือน ห้ามย้อมผ้า เนื่องจากจะทำให้สีที่ได้ไม่ติดกับฝ้าย
- ๓ วันพระขึ้น 15 ค่ำ ห้ามย้อมผ้า เพราะถ้าย้อมแล้วสีจะไม่ติดผ้า จะกระดำกระด่าง
- ๓ ส่วนพิธีการสืบบุรุษหรือพิธีกรรมต่าง ๆ นอกเหนือจากนั้นไม่มี เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านมีความคิดที่ว่า “รีบขึ้นบุรุษ รีบขายไม่ต้องมีพิธีรีตองอะไรมาก”

ลวดลายของผ้าบ้านทุ่งนาเมือง

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในหมู่บ้านทุ่งนาเมือง

- ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน
 - ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน
 - ❖ ความสัมพันธ์ของคนลาวข้ามฝั่งโขง และคนลาวในต่างประเทศ
 - ❖ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มทอผ้า
 - ❖ ความสัมพันธ์ในครอบครัว
- ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ
 - ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในระดับหมู่บ้าน
 - ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในระดับกลุ่มทอผ้า
 - เปลี่ยนไม้ไปไม้
 - ทรัพยากรน้ำ
 - ที่ดิน
 - การใช้พื้นที่ริมโขงในการปลูกฝ้าย

- ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
 - ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติในระดับหมู่บ้าน
 - ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติในกลุ่มทอผ้า
- ๓ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในกลุ่มทอผ้า
 - ❖ การเลือกผู้นำ และการบริหารจัดการภายในกลุ่ม
 - ❖ สภาพปัญหาภายในกลุ่ม
 - ❖ ความลำเอียงเชิงอำนาจในระดับชุมชน
- ๓ ความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า
 - ❖ ผ่านครอบครัว/เครือข่าย
 - ❖ ผ่านสมาชิกในกลุ่ม
 - ❖ ผ่านองค์กรสนับสนุนจากภายนอก

สภาพทั่วไปของบ้านม่วง

- ๓ ผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานเป็นครั้งแรกคือพ่อใหญ่หา พรหมราช ย้ายมาจากบ้านคำอุดม ค.พรสวรรค์ อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี เมื่อประมาณปีพ.ศ. 2370
- ๓ พื้นที่สูงรายล้อมไปด้วยภูเขา แม่น้ำลำโดมใหญ่ มีป่าชุมชน ป่าดอนปู่ตา ที่อุดมสมบูรณ์

ความเชื่อและการนับถือผีของชาวบ้านม่วง

- ๓ ผีแดน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันอีกอย่างว่า “ผีฟ้า” การลงขวง หรือเล่น แล่น จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เพ็ญ จัด 3 วัน 3 คืน
- ๓ อัตลักษณ์ของส่วย ผู้สูงอายุจะนิยมนำดอกไม้มาทัดหู หรือบางคนก็นำมาใส่เป็นตุ้มหู
- ๓ ผีประจำหมู่บ้านที่เรียกว่า “ผีปู่ตา” หรือผีบ้าน
- ๓ ผีนาหรือผีตาแสด เป็นผีที่ทำหน้าที่อารักษ์ผืนนา
- ๓ แม่พระธรณี

บ้านม่วงปัจจุบัน

กลุ่มทอผ้าบ้านม่วง

- ๓ กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 เม.ย. 2537 โดยโครงการไทยออตเตอร์เลีย ร่วมกับองค์กรเอกชน NGO ให้งบประมาณสนับสนุน
- ๓ ปัจจุบันกลุ่มทอผ้ามีสมาชิกจำนวน 20 คน

วัตถุดิบที่ใช้

- ๓ เปลือกไม้และใบไม้ ที่ให้สีธรรมชาติ
- ๓ ฝ้ายจะซื้อจากกรุงเทพฯ
- ๓ ฟิน ใช้เพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการย้อมผ้าเป็นไม้ที่หาได้ตามหมู่บ้าน ไธนา
- ๓ น้ำ ใช้ทั้งน้ำประปาในหมู่บ้านเท่านั้น

การใช้ประโยชน์จากผ้า

- ๓ การใช้ผ้าในพิธีกรรมที่สำคัญ
- ๓ ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ๓ ใช้เป็นของฝากสำหรับญาติพี่น้องและผู้มาเยือน
- ๓ สร้างรายได้ให้ครอบครัว

สมาชิกกลุ่มทอผ้ายังมีการตัดเย็บผ้าฝ้ายมาสวมใส่

ความเชื่อ ข้อห้าม และเคล็ดในการทอผ้า

- ๓ ห้ามคนมีประจำเดือนย้อมสีผ้า
- ๓ ห้ามย้อมผ้าในวันพระวันศีล
- ๓ ห้ามคนท้องทอผ้าคนย้อมผ้า
- ๓ ในวันที่มีฝนตกหรือฝนตก ห้ามทอผ้าย้อมผ้า เพราะคนในหมู่บ้านทุกคนต้องไปช่วยงานศพและไปเผาศพคนตาย

ลวดลายของผ้าบ้านม่วง

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ชั้นหมู่บ้านม่วง

๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน

- ❖ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนทั้งที่เป็นแบบทางการ และไม่ทางการ
- ❖ ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย
- ❖ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มทอผ้าบ้านม่วง

๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

- ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในบ้านม่วง
- ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในกลุ่มทอผ้า
 - เปลือกไม้ ใบไม้
 - ฟืน
 - ทรัพยากรน้ำ

www.themegallery.com

๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

- ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติในระดับหมู่บ้าน
- ❖ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติในกลุ่มทอผ้า

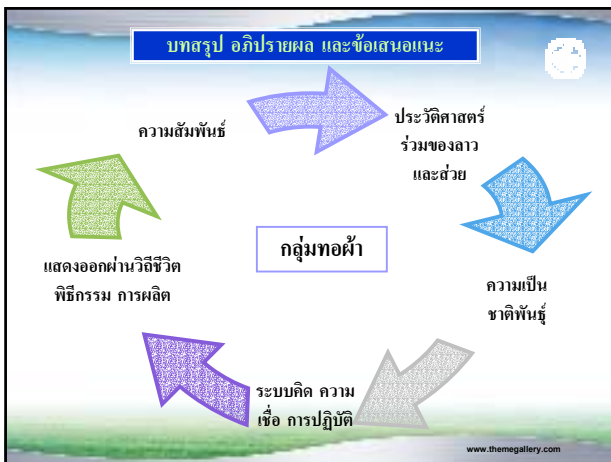
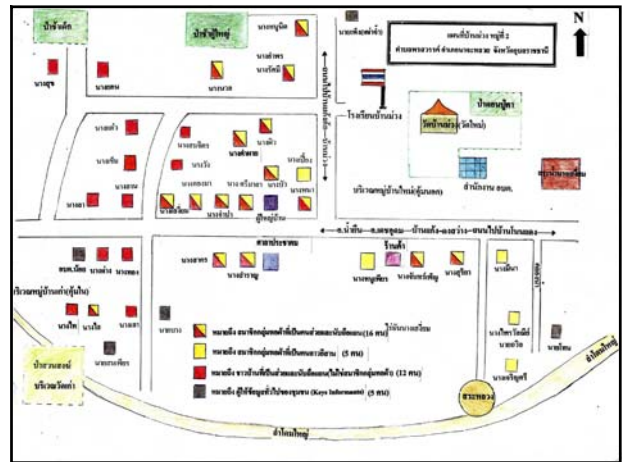
๓ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในกลุ่มทอผ้า

- ❖ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของการเลือกประธานกลุ่ม
- ❖ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้นำกลุ่ม
- ❖ ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ของผู้หญิง

๓ ความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า

- ❖ ผ่านครอบครัวเครือข่ายที่เป็นครอบครัวเดียวกัน
- ❖ ผ่านสมาชิกในกลุ่ม
- ❖ ผ่านองค์กรสนับสนุนจากภายนอก

www.themegallery.com

๓ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2536.น.79) วัฒนธรรม คือความคิดหรือระบบคิดของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ มนุษย์กับมนุษย์ (สังคม) และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ หรืออำนาจเหนือมนุษย์ ที่ฝังตัวอยู่ในเครือข่ายต่างๆ ที่ซับซ้อนซึ่งร้อยรัดกันอยู่อย่างมีสัมพันธ์สภาพ ภายในระบบคิดของสังคม ความสัมพันธ์ทั้งสามชุดนี้มีได้กำเนิดดำรงอยู่ และเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นอิสระขาดจากกัน แต่สัมพันธ์กัน มีอิทธิพลกำหนดซึ่งกันและกันโดยตลอด...

๓ ...กำหนดแบบแผนวิถีการดำรงชีวิตในด้านต่างๆ ได้แก่ วิถีผลิต ด้านเศรษฐกิจ และแบบแผนการใช้ทรัพยากร วิถีชีวิตด้านการเมือง การปกครอง การบริหาร และกฎหมาย วิถีชีวิตด้านศาสนา และระบบความเชื่อ วิถีชีวิตด้านการศึกษา และการถ่ายทอดความรู้ วิถีชีวิตด้านสุขภาพอนามัย และการรักษาพยาบาล วิถีชีวิตด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตด้านการจัดระบบครอบครัว และเครือข่าย และวิถีชีวิตด้านข้อมูลข่าวสาร และนันทนาการ

www.themegallery.com

๓ กาญจนา แก้วเทพ (2530,น. 41)...เกณฑ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

๓... “ระบบความสัมพันธ์สามมิตินี้ คนเป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ทั้งในแง่ความเชื่อดั้งเดิม คุณค่าในศาสนา รวมทั้งมีการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับคน และคนกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ มิติทั้งสามด้านนั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งหมด และส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน”

www.themegallery.com

อำนาจตามแนวคิดของฟูโกต์ตั้งอยู่บนสมมติฐาน 5 ประเด็นคือ

๓ อำนาจมิได้มีลักษณะเหมือนกับสิ่งของ...แต่อำนาจมีปฏิบัติการจากจุดต่างๆ ในสังคมนั้น ไม้ถื่นและมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

๓ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่แบ่งแยกเด็ดขาดจากความสัมพันธ์ในสังคมชุดอื่นๆ...โครงสร้างทางอำนาจจึงไม่มีตำแหน่งแห่งที่ ที่แน่นอนตายตัว

๓ อำนาจเกิดจากรากฐานของความสัมพันธ์ ไม่ใช่ลักษณะอำนาจจากบนลงล่าง แต่เป็นความสัมพันธ์แห่งพลังที่สร้างและหยั่งลึกลงในตัวตนของสังคม

๓ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะต้องมีเป้าหมายและจุดมุ่งหมาย

๓ ที่ใดที่มีอำนาจที่นั่นต้องมีการต่อสู้ชัดเจน

www.themegallery.com

๓ สุเทพ สุนทรเดช...ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม จะพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างจำนวนหนึ่งพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นใหม่ ได้มีการยอมรับจารีตประเพณีของชนกลุ่มอื่น หรือไม่ก็โดยการร่วมมือกับกลุ่มอื่นคิดค้นจารีตประเพณีขึ้นมาใหม่ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์อีกจำนวนหนึ่งอาจจะปรับหรือจัดองค์การทางจารีตประเพณีดั้งเดิมของตน หรือไม่ก็อาจคิดค้นขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยสัญลักษณ์ที่มีอยู่เดิมเป็นพื้นฐาน ซึ่งตามปกติแล้วสัญลักษณ์พื้นฐานดังกล่าวก็มักจะอยู่ในรูปของประเพณีทางวัฒนธรรม (Cultural Norms) ค่านิยม (Values) หรืออุดมการณ์ (Ideologies) ที่กลุ่มชาติพันธุ์มักจะนำเอามาใช้...

www.themegallery.com

๓ หลาดชาย ระมิตานนท์ (2527,น.142)...การผสมกลมกลืนความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้ว่า แม้ว่าชาวบ้านจะนับถือผี พราหมณ์ พุทธ และวิทยาศาสตร์ แต่ก็เป็นการค้ารองอยู่คู่กันไปโดยไม่หักล้างซึ่งกันและกัน เพราะว่าความเชื่อต่างๆ เหล่านี้มีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการ หรือความจำเป็นของผู้คนทางด้านจิตใจ และวัตถุที่ต่างกัน ดังนั้นผู้คนที่สามารถที่จะเลือกเอาวิธีการใดวิธีการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาชีวิตของแต่ละคนอย่างสอดคล้องสถานการณ์ ชนชั้น และสถานการณ์ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติสามารถดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน

www.themegallery.com

